

IMPACTUL PANDEMIEI COVID 19 ASUPRA INDUSTRIEI ALIMENTARE

Florin-Anastasiu GOLOVACI

Departamentul Știința Alimentelor, Inginerie Economică și Management, student doctorand, Facultatea Inginerie Economică și Business, Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova

florin.golovaci@gmail.com

Rezumat. Criza COVID – 19 a avut un impact considerabil asupra tuturor ramurilor economice la nivel global. În acest context, o analiză asupra evoluției industriei alimentare la nivel european și național, ar defini o imagine intrigantă în ce privește tendințele și ritmurile de dezvoltare pentru o perioadă de 10-15 ani, inclusiv perioada d pandemiei. Astfel va fi posibil de evaluat obiectiv influența factorilor ce afectează direct și indirect modelul de consum al produselor de primă necesitate de către societate, precum și modele de adaptare a întreprinderilor din acest sector.

Cuvinte cheie: dinamica alimentară, produse alimentare, fabricarea băuturilor, influența prețurilor, valoarea producției.

Introducere

Criza Covid-19 a afectat drastic nu doar mai multe ramuri industriale, dar a influențat și asupra modelelor de consum în societate. După cum artă unele cercetări cota de cheltuieli pe mai multe categorii aferente industriei alimentare, și anume să mănânce și să trăiască acasă a crescut simțitor în perioada anilor 2019 și 2020.

În ciuda creșterii sale constante și a rezilienței relative, industria agroalimentară a fost, de asemenea, afectată. Deși șocul a necesitat un răspuns cuprinzător pentru a sprijini cei afectați, a accelerat, de asemenea, anumite tendințe care s-au dezvoltat deja în industria agroalimentară. Această analiză utilizează istoricul structural și dezvoltarea recentă a industriei agroalimentare legate de pandemie în Europa Centrală și de Est pentru a identifica modul în care se va dezvolta agro-alimentarea în viitor în diferite circumstanțe exogene [1].

Criza Covid-19 a generat un deficit bugetar tuturor statelor. În anul 2020, deficitul public general în Uniunea Europeană a fost echivalent cu 6,9 % din PIB, un deficit mult mai mare decât cel înregistrat în anul 2019 (0,5 %) care reflectă impactul crizei Covid-19.

Toate statele membre ale Uniunii Europene au înregistrat un deficit bugetar în anul 2020, variind de la 1,1 % din PIB în Danemarca până la 11,0 % în Spania. Cele mai mari modificări ale deficitelor/excedentelor guvernamentale aferente PIB-ului între perioada anilor 2019 și 2020 au fost în Grecia, Malta, Austria și Slovenia.

Totodată, pentru Republica Moldova, anul economic 2020, a început la fel ca și cei precedenți - cu așteptări de mai bine din partea mediului de afaceri, cu promisiuni generoase din partea autorităților, dar și cu o serie de probleme cronice nesoluționate în sectorul real al economiei.

Însă, în doar câteva luni de la debutul pandemiei de COVID-19 și instituirea stării de urgență la nivel național și internațional, tendințele economice și-au schimbat traiectoria. Astfel, Guvernului de la Chișinău ia revenit misiunea de a gestiona o criză economică fără precedent, amplificată de secetă și instabilitate politică.

În baza datelor Ministerului Economiei și Infrastructurii, criza pandemică a generat o contracție de 14% a economiei naționale în trimestrul II al anului 2020, și de 7,2% în primul semestru. Majoritatea sectoarelor economice au contribuit negativ la evoluția PIB-ului, cele mai afectate fiind comerțul intern, industria, transporturile, construcțiile, HoReCa etc.

Totodată, măsurile restrictive au condus la diminuarea accentuată a consumului final, în special a consumului privat. Majoritatea companiilor și-au diminuat activitatea investițională, fiind constrânse de insuficiența mijloacelor financiare.

Comerțul exterior a fost la fel afectat de criza coronavirus. Reducerea cererii externe din partea principalilor parteneri ai Republicii Moldova a rezultat în scăderea exporturilor, iar diminuarea consumului a dus la scăderea importurilor.

Impactul pandemiei COVID 19 asupra industriei alimentare.

Contextul Uniunii Europene

Din numărul total mediu de întreprinderi active în industria alimentară din UE, în perioada 2007 – 2016, 67% au fost localizate în Franța, Italia, Germania, Spania și Grecia, 179 mii în total, iar cel mai mic număr a fost în Cipru, Letonia, Estonia, Malta și Luxemburg, cumulând 1000 unități de prelucrare și fabricare a alimentelor.

În UE-28 s-a estimat o tendință descrescătoare cu o creștere anuală de -0,6%, a numărului mediu de întreprinderi de prelucrare a alimentelor. Cele mai mari rate anuale de creștere în perioada de analiză au fost estimate în întreprinderile alimentare din Slovacia, 18%, Irlanda, 13,7% și Slovenia, 10,5%, în timp ce cele mai mari scăderi ale întreprinderilor din industria alimentară au fost în Luxemburg, -2,7%, Germania, 2,4%, Belgia, -1,8, Franța, -1,6, România, -1,3 [2].

În perioada anilor 2015-2017 observăm o tendință în scădere a ponderii industriei alimentare în valoarea adăugată brută de la 6,5% în 2018 la 5,3% în 2017. Conform celor mai recente date disponibile, piața cu amănuntul a României a valorat 37,2 miliarde EUR în 2018, cu 2.500 de firme. Cumpărăturile online au fost prezentate ca o zonă de posibilă expansiune pentru comercianții cu amănuntul, doar 8% din gospodăriile românești comandând online [2].

Lanțul de aprovizionare agroalimentar al UE a demonstrat un grad ridicat de rezistență în timpul pandemiei. Valoarea din producția industriei agricole a scăzut cu 1,4% în 2020 față de 2019, deși, comparativ cu media 2015-2019, aceasta a crescut cu 2,9% [2].

Veniturile agricole au scăzut, de asemenea, comparativ cu 2019 (-7,9% corespunzând la 7,1 miliarde EUR). Alimentația și producția de băuturi (-9% în al doilea trimestru al anului 2020 față de 2019) și sectorul serviciilor alimentare (60-90% din pierderile estimate comparativ cu 2019) au suferit de asemenea. În schimb, vânzările cu amănuntul online a alimentelor înregistrând cea mai mare creștere în primele luni ale pandemiei (+45% față de niveluri pre-pandemice) [2].

Provocările inițiale pentru lanțul de aprovizionare agroalimentar al UE au inclus cererea crescută de alimente din cauza consumatorului - cumpărare în panică. În ciuda pandemiei, sectorul agroalimentar al UE a avut rezultate relativ bune în anul 2020, cu nivelurile de producție și comerț rămânând stabile. Prețurile alimentelor au rămas, de asemenea, stabile în întreaga lume; conform indicelui FAO al prețurilor la alimente, iar prețurile la alimente au fost chiar pe o tendință ascendentă ultimele luni. Există totuși sectoare care au fost afectate mai grav decât altele.

În ceea ce privește sectorul vitivinicol, valoarea producției UE (-5%) și exporturile extra-UE (-2%) au scăzut în anul 2020, comparativ cu media anilor 2015-2019. Foarte dependent de serviciul alimentar pentru vânzarea de înaltă calitate a vinurilor, acest sector s-a confruntat cu provocări considerabile în timpul pandemiei din cauza efectelor combinate ale COVID-19, iritanți comerciali specifici și lipsa sprijinului financiar suplimentar [1].

La fel, carnea de vită și vițel a fost grav afectată de închiderea restaurantelor: producția UE și comerțul intra-UE, pentru acestea produsele au înregistrat o scădere semnificativă a valorii în 2020 față de media 2015-2019 (-6% și -7%, respectiv).

Consumul de zahăr a scăzut în timpul pandemiei, ceea ce a reflectat niveluri mai scăzute de producție (-12% comparativ cu media 2015-2019). Prețurile globale ale zahărului au afectat negativ exporturile extra-UE (-44% în valoare comparativ cu media 2015-2019). Printre produsele ornamentale, florile și plantele se numără prin categoriile care a suferit pierderi financiare semnificative din cauza COVID-19 (4,12 miliarde EUR estimate în primul val singur).

În mediul cadrului temporar pentru ajutoarele de stat (martie 2020-ianuarie 2021), statele membre au alocat cel puțin 63,9 miliarde EUR2 pentru sectorul agroalimentar, împreună cu suplimentare financiare și/sau nefinanciare măsuri. Comparăția cu măsurile de piață introduse de UE în timpul pandemiei (80 EUR milioane pentru ajutoare pentru depozitarea privată) și faptul că alte mecanisme financiare ale UE nu au fost activate (de exemplu, rezerva de criză PAC) indică faptul că povara economică a crizei va fi suportată în primul rând de către statele membre.

Impactul pandemiei COVID 19 asupra industriei alimentare în contextul național

Pentru obținerea unei imagini mai clare precum și în scopul vizualizării unor valori comparabile ale industriei alimentare a Republicii Moldova în raport celei din Uniunea Europeană, vom lua în considerație inclusiv fabricarea băuturilor din totalul industriei prelucrătoare, în perioada anilor 2019-2020.

Tabelul 1

Ponderea industriei alimentare în industria prelucrătoare, în perioada COVID-19

Indicatori	2019	2020	Evoluția, %
Numărul de întreprinderi			
Industria prelucrătoare	3676	3802	+3,4
Industria alimentară	741	749	+1,1
Fabricarea băuturilor	157	158	+0,6
Numărul mediu anual al salariaților, persoane			
Industria prelucrătoare	105 189	102 301	-2,7
Industria alimentară	26 076	26 101	0,1
Fabricarea băuturilor	8 247	7 916	-4,0
Cifra de afaceri, mil. lei			
Industria prelucrătoare	56 908,2	57 174,5	+0,5
Industria alimentară	19 391,5	19 814,5	+2,2
Fabricarea băuturilor	5 769,0	5 610,7	-2,7
Valoarea producție, mil. lei			
Industria prelucrătoare	52 554,7	52 910,1	+0,6
Industria alimentară	16 665,4	17 254,4	+3,5
Fabricarea băuturilor	5 801,2	5 656,5	-2,5

Sursa: prelucrat de autor în baza statistica.md

Astfel, în perioada pandemiei de COVID-19, observăm o creștere a ponderii industriei alimentare în industria prelucrătoare, cu cca 1-2 puncte procentuale fiecare criteriu: numărul de întreprinderi, numărul mediu anual al salariaților, cifra de afaceri și valoarea producției cu 3,5%, astfel industria alimentară constituie aproximativ $\frac{1}{4}$ din valoarea producției prelucrătoare.

În aceeași ordine de idei, aferent fabricării băuturilor se atestă o scădere de 2,5-4 puncte procentuală pe segmentele: numărul mediu anual al salariaților, cifra de afaceri și valoarea producției cu -2,5%, constituind aproximativ $\frac{1}{10}$ din industria prelucrătoare a RM.

În perioada lunilor ianuarie – septembrie 2020, exporturile RM s-au diminuat cu 13,4%, iar importurile cu 10,3%. De asemenea, în perioada lunilor ianuarie – iunie 2020, volumul investițiilor a scăzut cu 14,9% față de aceeași perioadă a anului precedent.

Totodată, analizând mai detaliat indicii volumului de producție alimentară pe categorii: producția, prelucrarea și conservarea cărnii și a produselor din carne, prelucrarea și conservarea peștelui, crustaceelor și moluștelor, prelucrarea și conservarea fructelor și legumelor, fabricarea uleiurilor și grăsimilor vegetale și animale, fabricarea produselor lactate, fabricarea produselor de morărit, a amidonului și produselor din amidon, fabricarea produselor de brutărie și a produselor făinoase, fabricarea altor produse alimentare, observăm o fluctuație variată, dar punctul comun se înregistrează o descreștere în 2020, ce se datorează pandemiei, și o revenire puternică în 2021 pe toate segmentele cu excepția subramurii de fabricare a uleiurilor și grăsimilor vegetale și animale, conform figurii 1.

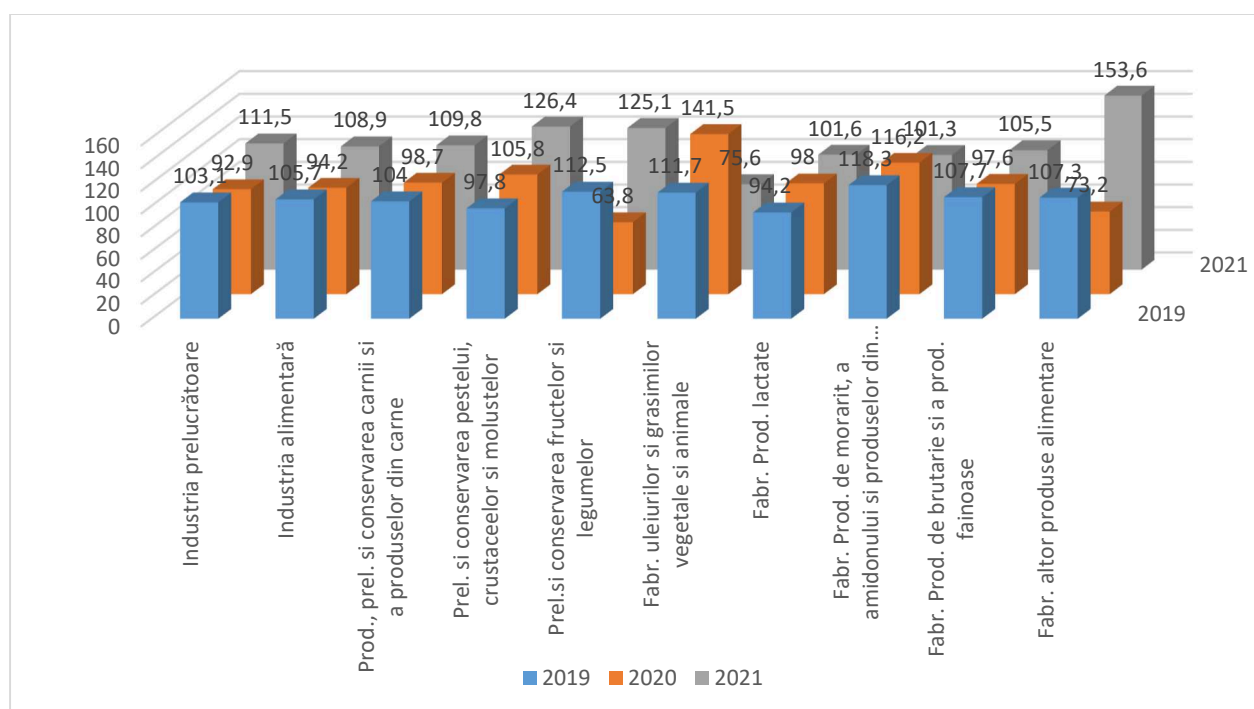


Figura 1. Indicii volumului producției industriale, pe tipuri de activități 2019-2021, mii lei
 Sursa: statistica.md

Concluzii

Criza COVID – 19 a avut un impact negativ considerabil asupra tuturor ramurilor economice, dar cel mai puțin vulnerabilă fiind industria alimentară, dat fiind faptul că hrana reprezintă o necesitate vitală pentru societate, care în situație de criză acumula rezerve minime absolut necesare în situație de instabilitate pe piețele de desfacere.

Situația fiind una similară în descreștere pentru industria alimentară, inclusiv pentru Comunitatea Economică Europeană, ca aspecte ce țin de producerea și efectuarea importurilor/exporturilor între țările membre.

Răspunsul a fost extrem de eficient în menținerea integrității pieței unice prin intermediul introducerea „benzilor verzi” de transport, precum și dezvoltarea unor linii directe comune adresarea forței de muncă din sectorul agroalimentar (*de exemplu, lucrători sezonieri*).

În schimb, măsurile PAC adoptate în timpul pandemiei au avut rezultate mixte. Pe de o parte, flexibilitatea în aplicarea regulilor PAC a fost în general considerată utilă și adecvată. Pe de altă parte, măsuri de gestionare a pieței introduse pentru anumite sectoare agroalimentare (*de exemplu, derogări de la regulile de concurență, ajutoarele pentru depozitare privată, distilare în criză*) au fost implementate parțial sau inconsecvent în statele membre și impactul lor pe piață a fost limitat.

Având în vedere bugetul limitat al PAC pentru perioada 2021-2027, în viitoarele crize care afectează sectorul agroalimentar al UE statele membre sectoriale vor continua să joace un rol central. Cu toate acestea, contribuțiile UE prin intermediul PAC în perioade de criză ar putea fi încă consolidată prin asigurarea decuplării rezervei de criză de directă a fermierilor plăți și măsuri îmbunătățite de gestionare a pieței pe baza experienței prezente [1]

Totodată, specialiștii din domeniu așteaptă o redresare economică pe parcursul următorilor 2-3 ani, în condițiile elaborării unor strategii concrete de dezvoltare și adaptare la noile cerințe și particularități ale pieței, în ce privește calitatea produselor, aspectelor ecologice, condiții financiare, cantități solicitate etc.

Astfel managementul la nivel micro și macro economic predispune planificarea strategiilor de dezvoltare, acordând suport la nivel financiar, consultativ, informațional, aspecte de infrastructură, analize, previziuni, identificarea noilor oportunități și evaluarea riscurilor în scopul minimizării impactului negativ asupra segmentului.

Referințe:

1. Research for AGRI Committee – Preliminary impacts of the COVID-19 pandemic on European agriculture: a sector-based analysis of food systems and market resilience Disponibil: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690864/IPOL_STU\(2021\)690864\(SUM01\)_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690864/IPOL_STU(2021)690864(SUM01)_EN.pdf) [accesat 24.02.2022]
2. Food Foresight: Impactul COVID-19 asupra sectorului alimentar din Europa Centrală și de Est. Disponibil: <https://www.eitfood.eu/media/download/foodforesight/EIT-Food-Romania.pdf> [accesat 24.02.2022]
3. www.Eurostat.eu
4. www.Statistica.md
5. <https://www.bnm.md/>